

VALTION ERITYISAVUSTUS LUKUTAIDOA JA LUKEMISEN KULTTUURIA VAHVISTAVIIN TOIMIIN VUOSILLE 2021–2022

82/2.21.213/2021

Hyvinvointilautakunta 19.05.2021 § 73

toimialajohtaja Juha Valta (puhelin 044 4970 400):

Opetus- ja kulttuuriministeriö julistaa haettavaksi valtion erityisavustusta lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria vahvistaviin toimiin perusopetuksen yläkouluissa vuosille 2021-2022. Myönnettävä erityisavustus on yhteensä enintään 4 900 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momentilta 29.10.20.

Hakuaika alkaa 16.4.2021 ja päättyy 21.5.2021 klo 16.15.

Lukutaito on kaiken oppimisen perusedellytys. Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa kevään 2021 aikana enintään 4,9 miljoonaa euroa valtionavustusta lukutaitoa edistäviin toimiin perusopetuksen yläkouluissa (vuosiluokat 7-9). Tuetaan riittävän lukutaidon saavuttamista aktiiviseen toimimiseen yhteiskunnassa sitä tarvitseville vieraskielisille ja lukutaidossa heikosti suoriutuville oppilaille. Avustus edesauttaa osaltaan koronaepidemian vaikutusten tasoittamista.

Sekä kansainvälisten että kansallisten oppimistutkimusten (mm. PISA, PIRLS, TIMSS, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) arvioinnit ja kansalliset Oppimaan oppimisen tutkimukset) mukaan suomalaisten perusopetuksikäisten oppilaiden oppimistulokset ovat laskeneet ja asenteet oppimista kohtaan heikentyneet. Tutkimusten mukaan lasku näkyy erityisesti lukutaidossa, joka muodostaa pohjan lapsen ja nuoren osaamisen kartuttamiselle.

PISA -tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten osaamistason lasku on ollut lukutaidossa 2010-luvulla kaikkien osallistujamaiden suurimpia. Osaamisen on heikentynyt kaikilla osaamistasoilla, mutta erityisesti heikon osaamisen oppilaiden osuus on kasvanut. Ensimmäisessä PISA tutkimuksessa vuonna 2000 vain 7 % suomalaisoppilaista jäi heikolle osaamistasolle lukutaidossa. Viimeisimmässä PISA 2018 -tutkimuksessa vastaava osuus oli lukutaidossa 14 %. Siten heikosti suoriutuvien osuus on tuplaantunut lukutaidossa.

Oppilaiden väliset erot ovat kasvaneet ja oppilaan taustan vaikutus oppimistuloksiin on voimistunut. Oppilaiden väliset osaamiserot heijastuvat oppilaan sosioekonomisen taustaan.

Koulutuksellinen tasa-arvo on heikentynyt erityisesti suurten kaupunkien sisällä, joissa oppilasvalikointi kouluihin ja luokkiin on yleisempää kuin muualla Suomessa. Suomalaistytöjen ja -poikien osaamisen ero lukutaidossa on PISA-tutki-

muksen mukaan OECD-maiden suurin. Sukupuolten väliset osaamiserot syntyvät perusopetuksen aikana. Tätä havaintoa tukee Karvin arviointitutkimus (2020), jonka mukaan tyttöjen ja poikien väliset osaamiserot olivat ensimmäisellä luokalla hyvin pieniä, mutta perusopintojen päättövaiheessa tyttöjen osaaminen oli laskennallisesti yhden arvosanan verran parempaa kuin poikien.

Karvin arviointien mukaan oppilaan asenteilla oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan oli selvä yhteys osaamiseen. Tyttöjen suhtautuminen opiskeluun oli kautta linjan myönteisempää kuin poikien. Jopa 42 % oppilaiden suomen kielen ja kirjallisuuden kokonaisosaamisesta oli selitettävissä oppilaan asenteiden, lukemisharrastuksen, kotitehtävien tekemisen ja digitaalisten medioiden käytön vaikutuksella.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden heikompi koulumenestys on nähtävissä myös PISA-tutkimuksessa. Erot kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden välillä ovat säilyneet PISA-kierroksesta toiseen ja lukutaidon keskimääräiset tulokset ovat pudonneet vuodesta 2009.

Käynnissä oleva koronaepidemia on pitkittyttyään lisännyt oppimisvajetta ja oppimiseen liittyviä haasteita.

Valtion erityisavustusta voidaan käyttää seuraaviin lukutaitoa edistäviin toimiin:

- opettajien ja avustajien palkkakustannuksiin (lisäresurssi) lukutaidon opetusta edistäviin toimiin
- opettajien ja avustajien palkkakustannuksiin (lisäresurssi) lukutaitoa edistäviin ryhmäjakoisiin ja eriytettyyn opetukseen
- lukutaitoa edistävien materiaalien hankintaan (esim. kirjat ja digisovellukset lukemiseen)

Valtion erityisavustuksen myöntöpäätöksissä huomioidaan vuosiluokkien 7-9 oppilaiden määrä. Lisäksi huomioidaan, miten hakukirjeessä esitetty suunnitelma vastaa valtionavustuksen käyttötarkoitusta. Hankesuunnitelmaa arvioitaessa kiinnitetään huomiota hankesuunnitelman ja hankkeen talousarvion täsmällisyyteen ja konkreettisuuteen sekä suunnitelman toteuttamiskelpoisuuteen. Erityisavustukset ovat harkinnanvaraisia.

Valtion erityisavustusta myönnetään enintään 80 % kokonaismenoista, joten omarahoitusosuus on vähintään 20 %.

Muhoksen yläkoulun rehtorin mukaan valtionavustusrahoilla palkattaisiin kouluun laaja-alainen erityisopettaja tukemaan reaaliaineiden opiskelua. Tuki kohdistuisi erityisesti seuraaviin oppiaineisiin: historia ja yhteiskuntaoppi, biologia, maantieto ja uskonto. Opettajan tehtävänä olisi opettaa tehokkaita luku- ja opiskelustrategioita oppilaille, joilla on tuen tarvetta. Tuen tarve arvioidaan lukiläusuntojen ja aineenopettajien havaintojen pohjalta. Lisäksi erityisopettaja perehdyttäisi oppilaat erilaisiin opiskelua tukeviin ohjelmiin ja sovelluksiin, esimerkiksi Celiaan,

Arttuun ja Otsoon.

Valtionavustusta haetaan myös selkokirjoihin, joiden avulla heikommatkin lukijat saavat positiivisia lukukokemuksia.

Muhoksen yläkoulun rehtorin mukaan yläkoulun laaja-alaisten erityisopettajien ryhmät ovat niin suuria, että kaikki tuen tarvitsijat eivät niihin pääse. Resurssit eivät ole ikinä riittäneet reaaliaineisiin. Lukiseulan perusteella noin 40 - 50 oppilasta ikäluokkaa kohden hyötyisi tästä resurssista. Tuen tarve kasvaa entisestään ensi lukuvuonna, koska tulevilla seitsemäsluokkalaisilla on huomattavan paljon luetun ymmärtämisen haasteita. Lisäksi tulevissa seitsemäsluokkalaisissa on aiempaa enemmän ilman pienluokkapaikkaa jääneitä oppilaita. Heillä on useita yksilöllistettyjä oppiaineita, ja he tarvitsisivat pienluokkapaikan.

Tänä vuonna tehostetun tuen oppilaiden tuki ei ole toteutunut suunnitellusti. Koronan vuoksi opettajilla on ollut enemmän poissaoloja, ja ohjaajat ovat sijaistaneet heitä. Koronatuella palkattu erityisopettaja jäi virkavapaalle jo syyslukukaudella eikä hänen tilalleen saatu uutta opettajaa.

Hankkeen kokonaismenot ovat laaja-alaisen erityisopettajan palkkakustannukset 24 h/vko (40 900 €) sekä selkokirjojen hankinta (2 000 €).

TOIMIALAJOHTAJAN ESITYS: Hyvinvointilautakunta päättää, että hyvinvointipalvelut hakee valtion erityisavustusta lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria vahvistaviin toimiin vuosille 2021-2022. Yhteensä haettava avustussumma on 34 320 euroa ja kunnan omavastuuosuus on 8 580 euroa.

KÄSITTELY: Toimialajohtaja selosti asiaa ja täydensi esitystään siten, että asian kiireellisyyden vuoksi pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan kokouksessa.

PÄÄTÖS: Hyvinvointilautakunta hyväksyi toimialajohtajan täydennetyt esityksen yksimielisesti.

Toimialajohtaja luki kokoukselle tehdyn päätöksen. Päätöksen lukemisen jälkeen hyvinvointilautakunta totesi luetun päätöksen olevan kokouksen kulun mukainen ja totesi, että pöytäkirja on asian osalta tarkastettu kokouksessa.

_____